

2016 m. rugsėjo 13 d.¹

2016 m. antrąjį ketvirtį bankų paskolų portfelis toliau augo – didėjo tiek įmonių, tiek namų ūkių paskolų portfelio vertė. Intensyviau augant paskolų portfelio vertei, atitinkamai didėjo ir kapitalo poreikis, tačiau bankai vykdė jiems keliamus reikalavimus. Lietuvos bankų sistemos dalyvių kapitalo būklė skiriasi, ir daliai jų – iš esmės tai užsienio šalių bankų nepatruojami dalyviai – kapitalo stiprinimo ir pritraukimo klausimai yra aktualūs. Lietuvos banko vertinimu, esamas skolinimo intensyvumas disbalansų ekonomikoje nerodo, nors nekilnojamojo turto rinka ir yra aktyvi. Indėliai, kaip įprasta, ir toliau yra populiarus bankų produktas. Antrąjį ketvirtį buvo stebimas tolesnis jų augimas, tačiau žemos palūkanų normos lemia, kad vis daugiau klientų pirmenybę teikia einamosioms sąskaitoms. Pagrindiniai bankų pajamų ir išlaidų straipsniai rodo didėjant grynąsias pajamas, tačiau bendras Lietuvos bankų sektoriaus pelnas pirmąjį pusmetį buvo mažesnis nei prieš metus. Jau kurį laiką bankai optimizuoja veiklą ir resursus. Palyginamoji Lietuvos bankų sektoriaus analizė atskleidžia, kad šalies bankų pelningumas yra santykinai geresnis nei Europos Sąjungos šalių vidurkis ir netgi didesnis nei kai kurių didžiųjų Vakarų Europos šalių bankų sektorių pelningumas.

1. POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE

Siekiant didesnio veiklos efektyvumo, Baltijos bankininkystės sektoriuje toliau radosi konsolidacijos požymių. 2016 m. birželio mėn. baigtas įgyvendinti sandoris tarp *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo ir „Swedbank“, AB, kuriuo pastarasis bankas įsigijo mažmeninių klientų verslo dalį. 2016 m. rugpjūčio 25 d. Norvegijos bankas DNB ASA ir Švedijos bankas *Nordea Bank AB* paskelbė apie ketinimus suvienyti pajėgas Baltijos šalyse ir kurti universalų Baltijos šalių banką bei jame dalyvauti lygiomis dalimis.

2016 m. liepos 1 d. Lietuvos bankų sektoriaus dalyvių skaičius nepakito, veikė 6 bankai ir 8 užsienio bankų filialai (priežiūros tikslais gaunamos 7 filialų ataskaitos, nes *TeliaSonera Finance AB* Lietuvos filialas kol kas veiklos nevykdo).

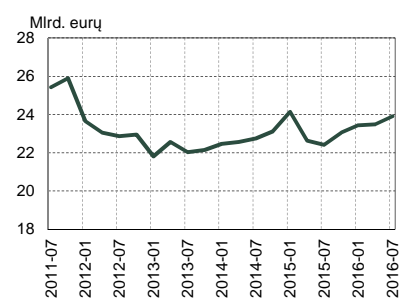
2. TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI²

2016 m. antrąjį ketvirtį bankų turtą labiausiai didino paskolų portfelis. Visas bankų turtas 2016 m. liepos 1 d. sudarė 23,9 mlrd. Eur ir per ketvirtį padidėjo 417 mln. Eur (1,8 %). Tokį pokytį lėmė išaugusi bankų klientų paskolų portfelio vertė. 2016 m. antrąjį ketvirtį ji išaugo 654 mln. Eur (3,9 %). Kaip ir ankstesniais ketvirčiais, buvo stebimi lėšų kredito įstaigose (daugiausia patrunuojančiose institucijose) svyravimai. Kitaip nei ankstesnį ketvirtį, lėšos, laikomos bankų sąskaitose, antrąjį ketvirtį sumažėjo, toks sumažėjimas sudarė 275 mln. Eur (–11,6 %). Kitų turto pozicijų pokyčiai didelės įtakos turto struktūrai neturėjo, jie priklausė nuo bankų lėšų ir likvidumo valdymo sprendimų.

Bankuose padidėjo indėlių ir įsipareigojimų patrunuojančiosioms institucijoms suma. Bankų įsipareigojimai 2016 m. antrąjį ketvirtį padidėjo 399 mln. Eur (1,9 %) – iki 21,8 mlrd. Eur. Klientų indėliai sudaro 77 proc. visų bankų sistemos įsipareigojimų, dar apie penktadalį įsipareigojimų sudaro kredito įstaigų indėliai, daugiausia patrunuojančiųjų institucijų lėšos. Bendra šių dviejų elementų suma antrąjį ketvirtį išaugo 755 mln. Eur (3,7 %), 117 mln. Eur (0,7 %) augo klientų indėliai, 638 mln. Eur

1 pav. Bankų sektoriaus turtas

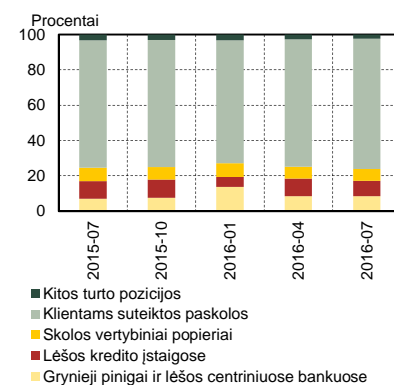
(2011 m. liepos 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2 pav. Turto struktūra

(2015 m. liepos 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

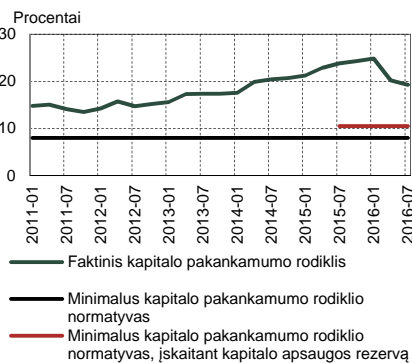

Šaltinis: Lietuvos bankas.

¹ Sistemos dalyviams dėl svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujunami.² Dėl parduodamo *Danske bank A/S* Lietuvos filialo mažmeninio verslo šio banko atitinkama 2015 m. trečiojo–2016 m. pirmojo ketvirčio paskolų (indėlių) dalis finansinėse ataskaitose buvo rodoma kaip ilgalaikis turtas (įsipareigojimai), skirtas pardavimui. Analizuojant aktualius paskolų (indėlių) portfelio pokyčius, ši įtaka pašalinama, taigi apžvalgoje pateikiami duomenys yra palyginami.

3 pav. Bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodikliai

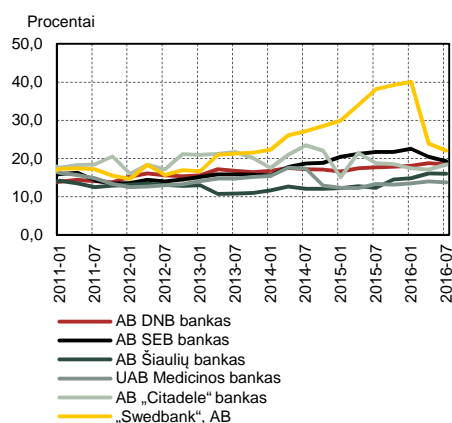
(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

4 pav. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai

(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

1 lentelė. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai

(2016 m. birželio 30 d.)

	Kapitalo pakankamumo rodiklis	Pokytis per ketvirtį
	proc.	proc. p.
AB DNB bankas	18,4	-0,4
AB SEB bankas	19,2	-1,2
AB Šiaulių bankas	16,0	-0,1
UAB Medicinos bankas	13,7	-0,3
AB „Citadele“ bankas	18,4	1,3
„Swedbank“, AB	22,0	-1,8

Šaltinis: Lietuvos bankas.

(18,3 %) – įsipareigojimai kredito įstaigoms. Pastarųjų svyravimai paprastai priklauso nuo bankų likvidumo ir lėšų valdymo sprendimų. Dalį pokyčio paaiškina ir tai, kad antrąjį ketvirtį 342 mln. Eur (-38,8 %) mažėjo kiti įsipareigojimai. Šis pokytis susijęs su vieno banko patronuojančiosios institucijos lėšų poreikvojimo sąskaitos perklasifikavimu į indėlių.

3. REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

Didėjant bankų paskolų portfelio vertei, didėja kapitalo poreikis. Bendras bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis 2016 m. liepos 1 d. siekė 19,3 proc. ir buvo 0,9 proc. punkto mažesnis nei pirmąjį ketvirtį. Šių metų pradžioje bendras bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis pastebimai sumažėjo (-4,6 proc. p.), „Swedbank“, AB, išmokėjęs dividendus patronuojančiajam bankui. Antrąjį ketvirtį 5 iš 6 šalyje veikiančių bankų kapitalo pakankamumo rodikliai šiek tiek mažėjo. Tokius pokyčius lėmė augant paskolų portfeliui didėjęs kapitalo poreikis kredito rizikai, šiek tiek mažėjo ir nuosavos lėšos. Paminėtina, kad „Swedbank“, AB, perėmusiam *Danske bank A/S* Lietuvos filialo mažmeninių klientų paskolų portfelį, taip pat buvo pradėtas skaičiuoti papildomas kapitalo poreikis³. Tačiau „Swedbank“, AB, kapitalo pakankamumo rodiklis ir toliau buvo didžiausias rinkoje – siekė 22,0 proc. Mažiausias rodiklis buvo UAB „Medicinos banko“, jis sudarė 13,7 proc.

Bankai vykdė tiek minimalius, tiek papildomai nustatytus individualius kapitalo reikalavimus. Visi Lietuvoje veikiantys bankai vykdė tiek minimalų bendrojo kapitalo pakankamumo reikalavimą (8,0 %), tiek atitinkamą kapitalo reikalavimą, įskaitant 2,5 proc. kapitalo apsaugos rezervą (iš viso 10,5 %). Be šių reikalavimų, Lietuvos bankas šalyje veikiantiems bankams nustato ir individualius kapitalo normatyvus, kurie apskaičiuojami kasmetinio priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso metu ir būna pagrįsti kiekvieno banko priimta rizika. Antrąjį ketvirtį bankai vykdė ir jiems nustatytus individualius kapitalo reikalavimus. AB Šiaulių bankui šiuo metu galioja 12,5, AB „Citadele“ bankui – 14,5 proc. kapitalo reikalavimas. 2016 m. liepos mėn. Lietuvos bankas, atlikęs UAB Medicinos banko priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesą, jam nustatė naują individualų kapitalo normatyvą, sudarantį 13,9 proc. Šiuo metu jis dar negalioja, bankas turės jį tenkinti nuo 2016 m. spalio 1 d. Šių metų liepos 1 d. UAB Medicinos bankui galiojo 12,4 proc. kapitalo normatyvas. Analogišku principu kapitalo normatyvai nustatomi ir trims didiesiems Lietuvos bankams, kurių tiesioginę priežiūrą vykdo Europos Centrinis Bankas (ECB) kartu su Lietuvos banku. ECB sprendimu individualūs bankų kapitalo normatyvai neskelbiami, tačiau šie bankai juos vykdo su pakankamomis atsargomis.

Daliai bankų aktualu stiprinti kapitalą. Nors visi Lietuvoje veikiantys bankai vykdo jiems nustatytus kapitalo normatyvus, Lietuvos bankas atkreipia dėmesį, kad kai kuriems iš jų vis tiek aktualu stiprinti kapitalą. Didieji šalies bankai turi santykinai didesnę laisvę prisiimti riziką, nes juos mažiau varžo kapitalo rodikliai. Jie turi ir daugiau galimybių pririnkti gauti trūkstamo kapitalo. Kita vertus, mažesniems rinkos dalyviams, ypač nepatronuojamiems užsienio šalių bankų, kapitalas kelia daugiau apribojimų, ir jį tai reikėtų atsižvelgti valdant įvairių rūšių riziką bei planuojant kapitalą.

Nepaisant paskolų portfelio augimo, finansiniai ištekliai leido palaikyti stabilią likvidžiojo turto atsargą. 2016 m. antrąjį ketvirtį bankų likvidžiojo turto kokybė buvo labai aukšta, nes likvidųjį turtą sudarė itin aukštos kokybės ir likvidumo finansinės priemonės: gryniesi pinigai, Lietuvos

³ Bankų filialams kapitalo normatyvai šalyje nėra nustatomi, tačiau juos nustato patronuojančiuosius bankus prižiūrinčios atitinkamų šalių priežiūros institucijos. Bankų filialams neskaiciuojami ir kapitalo pakankamumo rodikliai, nes kapitalo poreikis filialo prisiimtai rizikai padengti skaičiuojamas filialą įsteigusio banko lygiu. Taigi, kapitalo poreikis *Danske Bank A/S* filialo paskolų portfeliui buvo skaičiuojamas Danijoje veikusio banko lygiu, jame kapitalas ir buvo laikomas. Perdavus paskolų portfelį Swedbank, AB, kapitalo poreikis atsirado Lietuvoje, taip padidėjo bankų sistemos kapitalo poreikis, nors prisiimta rizika nepasikeitė.

banke laikomos lėšos ir Europos Sąjungos (ES) šalių vyriausybės vertybiniai popieriai. Bankų finansiniai ištekliai didėjo ir leido išsaugoti stabilią likvidžiojo turto atsargą, nors ir buvo aktyviai skolinama. Turėdami didelę likvidžiojo turto atsargą ir norėdami optimizuoti finansinių išteklių kainą, kai kurie bankai vis aktyviau naudojo galimybę itin pigiai skolintis iš ECB. Dėl tokio skolinimosi padidėjo bankų įkeisto turto apimtis, tačiau ji vis dar yra nereikšminga (nesudaro 1 % turto). Stebėdamas likvidumo padėtį bankuose ir siekdamas įsitikinti, kad bankai užtikrina naujų likvidumo reikalavimų vykdymą, Lietuvos bankas stebi ir vertina Ketvirtosios kapitalo reikalavimų direktyvos ir Kapitalo reikalavimų reglamento nuostatomis nustatyto likvidumo indikatorius – padengimo likvidžiojo turto rodiklio (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) reikšmes. Nors informaciją apie LCR rodiklius, apskaičiuotus pagal Europos Komisijos kovo mėn. patvirtintą įgyvendinimo reglamentą, bankai pradės teikti nuo 2016 m. rugsėjo mėn., Lietuvos banko atliekamas vertinimas rodo, kad visuose šalyje veikiančiuose bankuose nustatyti rodikliai vykdomi su atsarga.

4. PASKOLŲ PORTFELIS⁴

Paskolų portfelio pokyčiai

Antrąjį šių metų ketvirtį bankų paskolų portfelio vertė toliau augo. Bankų klientams suteiktų paskolų portfelio grynoji vertė⁵ per 2016 m. antrąjį ketvirtį išaugo 654 mln. Eur (3,9 %) – iki 17,6 mlrd. Eur. Vertės augimui didžiausią įtaką darė naujai suteiktos paskolos. Minėtą portfelio vertės pokytį iš esmės pasidalijo įmonės (416 mln. Eur, arba 5,2 %) ir namų ūkiai (144 mln. Eur, arba 1,9 %), tačiau paskolos valdžios ir finansų institucijoms taip pat didėjo. Paskolų įmonėms struktūra pagal ekonominius sektorius keitėsi nedaug, mažėjo statybų ir nekilnojamojo turto sektorių bei gamybos sektoriaus dalys, o prekybos ir energetikos sektorių dalys šiek tiek padidėjo. Stebint ilgesnį laikotarpį (nuo 2015 m. sausio 1 d.) matyti, kad nuosekliai didėja paskolų energetikos sektoriaus įmonėms dalis ir mažėja gamybos bei prekybos sektorių dalys. Kiek mažiau nei pusę viso namų ūkių paskolų portfelio sudarė būsto paskolos. Šio portfelio vertė per antrąjį 2016 m. ketvirtį išaugo 63 mln. Eur (1,0 %). Metiniai augimo tempai⁶ buvo tokie: visų klientams suteiktų paskolų – 8,8, namų ūkiams suteiktų paskolų – 7,0, suteiktų įmonėms paskolų – 9,6 proc. Paskolos būstui įsigyti augo 5,5 proc. per metus. Šiomet bankai skolina aktyviau: vien pirmąjį pusmetį bankų paskolų portfelio vertė išaugo 1,3 mlrd. Eur (2015 m. šis pokytis buvo 449 mln. Eur).

Didėjantis bankų paskolų portfelis kol kas nerimauti neverčia. Po užsitęsusių sąstingio bankų paskolų portfelis 2015 m. viduryje ėmė didėti ir didėja iki šiol. Dabartinis bankų paskolų augimas yra tvarus ir bankai yra pajėgūs prisiimti papildomą su tuo susijusią riziką. Pastaraisiais metais bankai daugiau dėmesio ėmė skirti smulkiajam ir vidutiniam verslui. Teikiant paskolas juo užsiimančioms bendrovėms, konkuruoti lengviau nei varžantis dėl didžiausių aukštos reputacijos bendrovių. Kita vertus, anksčiau bankams vengiant didesnės rizikos, smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms buvo sunkiau prieinamos skolintos lėšos, todėl dar yra galimybių paskolų joms portfeliui didinti. Kitą reikšmingą bankų paskolų portfelio dalį sudaro paskolos namų ūkiams, iš jų 79 proc. sudaro būsto paskolos. Būsto rinkoje pastaraisiais metais buvo jaučiamas reikšmingas tiek pasiūlos,

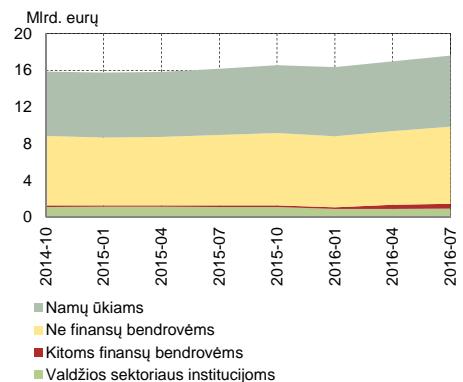
⁴ Įskaitant išperkamosios nuomos (lizingo) portfeli.

⁵ T. y. finansinėse ataskaitose nurodyta paskolų vertė, kuri nustatoma sumuojant paskolų likučius ir sukauptas palūkanas bei atimant sudarytus atidėjinius ir sukauptus mokesčius.

⁶ Tuo pat metu bankų ir kredito unijų kredito šalies ekonomikai metinis augimas buvo toks: viso paskolų portfelio – 6,7, paskolų namų ūkiams – 6,8, įmonėms – 6,3, būsto paskolų – 6,5 proc. Čia naudojami PFJ balanso statistikos duomenys, pakoreguoti dėl bankrutuojančių PFJ pašalinimo iš statistikos ir kitų techninių veiksnių. Plačiau žr. 2014 m. gruodžio mėn. Lietuvos ekonomikos apžvalgos 2 priedą „PFJ paskolų portfelio koregavimas atsižvelgiant į pokyčius dėl techninių veiksnių“ (http://www.lb.lt/lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2014_m_gruodzio_men).

5 pav. Bankų paskolų portfelis

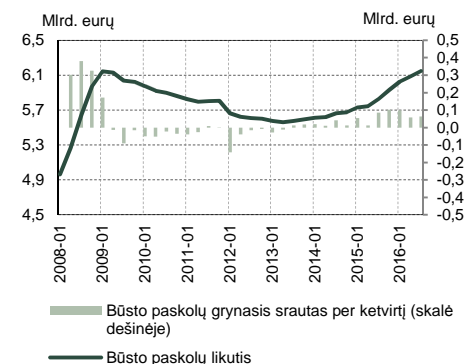
(2010 m. spalio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 pav. Būsto paskolos

(2008 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

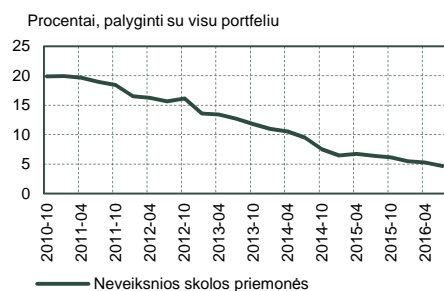

Pastaba: nuo 2014 m. spalio 1 d. būsto paskolos apima ir namų ūkiams suteiktas paskolas, skirtas investuoti į būstą savo reikmėms ar nuomai, įskaitant statybą ir remontą, todėl duomenys nėra visiškai palyginami su ankstesnių duomenų eilute.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

7 pav. Paskolų kokybė

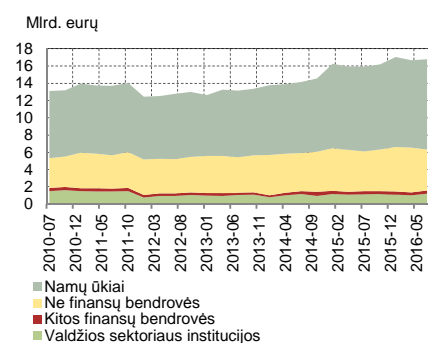
(2010 m. spalio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

8 pav. Indėlių suma

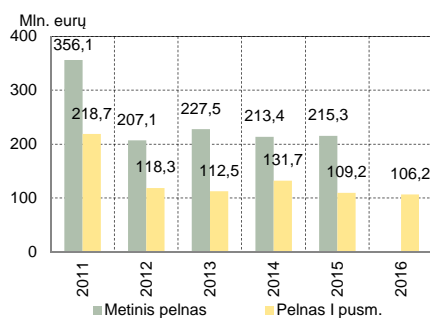
(2010 m. liepos 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

9 pav. Bankų sektoriaus pelnas

(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

ties paklausos pagyvėjimas. Prie būsto kreditavimo pagyvėjimo prisidėjo keletas veiksnių – itin žema palūkanų norma rinkoje, didėjančios gyventojų pajamos ir tai, kad šiuo metu būsto įperkamumas yra vienas didžiausių per pastaruosius 10 metų.

Paskolų portfelio kokybė

Bankų sektoriaus paskolų kokybė toliau gerėjo. Neveiksnios skolos priemonių dalis per ketvirtį sumažėjo 0,6 proc. punkto ir 2016 m. liepos 1 d. sudarė 4,7 proc. Gerėjo tiek ne finansų bendrovėms, tiek namų ūkiams suteiktų paskolų kokybės rodikliai – neveiksnios paskolų dalis šiuose portfeliuose per ketvirtį sumažėjo atitinkamai 0,7 ir 1,3 proc. punkto ir siekė 7,2 ir 5,7 proc. Tokį rodiklio pokytį lėmė sparčiau nei ankstesniais laikotarpiais augęs paskolų portfelis, gerėjusi skolininkų būklė ir „Swedbank“, AB, iš *Danske bank A/S* Lietuvos filialo įsigyto mažmeninių paskolų portfelio apskaitos ypatumai.

5. INDĖLIAI BANKUOSE

Bankuose laikomų indėlių suma auga, tačiau pirmenybė ir toliau teikiama trumpam terminui. 2016 m. liepos 1 d. klientai bankuose laikė 16,8 mlrd. Eur indėlių, o tai yra 117 mln. Eur (0,7 %) daugiau nei prieš ketvirtį. Dėl itin mažų palūkanų klientai teikia pirmenybę trumpalaikiam investavimui – 78 proc. visų indėlių laikomi einamosiose sąskaitose ir ši dalis tolygiai didėja (prieš metus ji siekė 71 %). Daugiausia lėšų einamosiose sąskaitose laiko įmonės – 96 proc. visų bankuose laikomų lėšų. Namų ūkiai vis dar yra linkę rinktis terminuotuosius indėlius: nepaisant nedidelės tokių santaupų grąžos, 32 proc. indėlių yra terminuoti. Tiesa, ši dalis taip pat mažėjo – prieš metus ji buvo didesnė 39 proc.

Nors indėlių terminų struktūra keičiasi, o palūkanos mokamos mažos, vis dėlto matyti, kad gyventojai toliau renkasi bankų indėlius. Palyginti su tuo pačiu 2015 m. laikotarpiu, 2016 m. antrąjį ketvirtį indėlių suma bankuose buvo 838 mln. Eur (5,3 %) didesnė, auga tiek namų ūkių, tiek įmonių indėlių suma. Per metus namų ūkių indėlių suma padidėjo 599 mln., įmonių – 141 mln. Eur. Tokios tendencijos stebimos jau ne pirmus metus ir atskleidžią keletą bent jau su namų ūkiais susijusių aplinkybių, pirma, augančias pajamas, antra, vis dar nedidelę alternatyvių finansinių investicinių produktų skvarbą. Pastarųjų pasiūla Lietuvos finansų rinkoje yra pakankama – investuotojai gali rinktis pagal polinkį į riziką ir norą perprasti finansų rinkos ypatybes. Tačiau šių produktų paklausa vis dar yra ribota, nes vartotojai jų nepažįsta ir aktyviai investuoti kol kas ryžtasi tik nedaugelis.

6. PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

Lietuvos bankų sistemos pelnas buvo mažesnis nei prieš metus. Bankų ir užsienio bankų filialų pelnas 2016 m. pirmąjį pusmetį buvo 106,2 mln. Eur – 3,1 mln. Eur (–2,8 %) mažesnis nei tą patį 2015 m. laikotarpį. Pelningai veikė 10 bankų ir užsienio bankų filialų, nuostolių patyrė 3 rinkos dalyviai. Pagrindiniai bankų pajamų ir išlaidų straipsniai pelno (nuostolio) ataskaitose rodė palankius pokyčius – augo grynosios pajamos tiek iš palūkanų, tiek iš paslaugų ir komisinių. Be to, bankai patyrė mažiau administracinių išlaidų. Suminis šių elementų pokytis, palyginti su 2015 m. pirmuoju pusmečiu, sudaro 33,5 mln. Eur. Kita vertus, pelnui neigiamą įtaką padarė 10,7 mln. Eur paskolų vertės sumažėjimo išlaidos. Bankų sistemoje būta pokyčių, kurių rezultatas (nuostolis) bus amortizuojamas ateinančiais ataskaitiniais laikotarpiais, pripažįstant su minėtais pokyčiais susijusią ekonominę naudą.

Grynosios bankų palūkanų pajamos didėjo dėl suteiktų naujų paskolų ir dėl mažesnės finansavimo kainos. Bankų palūkanų pajamos 2016 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 3,8 mln. Eur (1,6 %) ir sudarė 245,3 mln. Eur. Be to, mažėjo palūkanų išlaidos, per pirmuosius 6 mėnesius – net 20,7 mln. Eur (– 31,7 %). Jos sudarė 44,5 mln. Eur. Bankų grynąsias palūkanų pajamas teigiamai veikė tiek didesnis suteiktų paskolų skaičius (taip gauta papildomų pajamų), tiek ir vis dar žemos palūkanų normos. 6 mėnesių tarpbankinė palūkanų norma eurais EURIBOR pirmąjį šių metų pusmetį toliau mažėjo, 2016 m. liepos 1 d. buvo –0,18 proc. ir artėjo prie žemiausio istorinio lygio. Bankai patyrė naudą dėl mažesnių įmokų į indėlių draudimo fondą, nustatytą Indėlių garantijų sistemų direktyvos. Atkreiptinas dėmesys, kad, susidūrę su neigiamų palūkanų normų aplinka, teikdami naujas paskolas bankai dabar yra linkę sutartyse nustatyti žemiausią palūkanų ribą ir taip apsaugoti palūkanų pajamas nuo galimo mažėjimo.

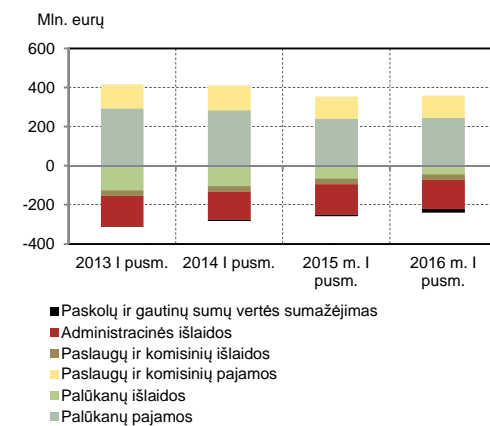
Pajamos iš paslaugų ir komisinių padidėjo, tačiau, palyginti su laikotarpiu prieš euro įvedimą, buvo mažesnės. Paslaugų ir komisinių pajamos 2016 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 0,9 mln. Eur (0,8 %) ir sudarė 113,5 mln. Eur, o išlaidos sumažėjo 1,6 mln. Eur (–5,4 %) ir sudarė 27,8 mln. Eur. Iš viso grynosios paslaugų ir komisinių pajamos pirmąjį pusmetį augo 2,4 mln. Eur (2,9 %) ir sudarė 85,7 mln. Eur. 2015 m. dėl įvesto euro bankai neteko dalies pajamų iš valiutos keitimo operacijų ir mokėjimo pavedimų, o šių metų pirmąjį pusmetį to poveikio nebėra, todėl paslaugų ir komisinių pajamos ir nustojo mažėti. Bankams pavyko sumažinti ir paslaugų bei komisinių išlaidas, tai irgi prisidėjo prie geresnio jų veiklos rezultato. Vis dėlto, palyginti su laikotarpiu prieš dvejus metus, kai bankai dar gavo papildomų pajamų, susijusių su pavedimais ir lito keitimu, šiandien paslaugų ir komisinių pajamos yra 11 proc. mažesnės. Nepaisant sumažėjimo, šios Lietuvoje veikiančių bankų pajamos yra santykinai didesnės nei vidutiniškai gaunamos ES bankų sektorių. Kaip rodo Europos bankininkystės institucijos (EBI) atliktą analizę⁷, Lietuvoje veikiančių bankų iš paslaugų ir komisinių gaunama pajamų dalis yra didesnė nei toks ES vidurkis. 2016 m. pirmojo ketvirčio analizės duomenimis, gryųjų paslaugų ir komisinių pajamų dalis, palyginti su visomis veiklos pajamomis, Lietuvoje sudarė 34 proc., o ES bankų vidutinė reikšmė – 27 proc. Tuo pat metu atlikta gryųjų palūkanų pajamų analizė rodo, kad Lietuvoje gaunamų gryųjų pajamų rodiklis siekė 59 proc., o ES vidurkis buvo 58 proc. ir Lietuvos bankai užėmė 22 vietą tarp 29 šalių.

Bankai efektyvina veiklą ir pertvarko organizacines struktūras. 2016 m. pirmąjį pusmetį toliau mažėjo bankų administracinės išlaidos. Palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, administracinės išlaidos sumažėjo 6,5 mln. Eur, jų mažėjimą iš esmės lėmė 5,6 mln. mažėjusios personalo išlaidos. Tiesa, analizuojamu laikotarpiu bankų ir bankų filialų skaičius buvo mažesnis nei tą patį pusmetį prieš metus⁸. Įvertinus tai, matyti, kad bankų išlaidos personalui išaugo 2,5 proc. Vis dėlto net ir toks pokytis yra mažesnis nei pokyčiai, vykę darbo rinkoje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vidutinis bruto darbo užmokestis finansinio tarpininkavimo veikloje per pirmuosius šešis 2016 m. mėnesius išaugo 7,3, per metus – 8,3 proc. Mažesni nei darbo užmokesčio augimas išlaidų personalui didėjimą galėjo lemti efektyvesnis bankų valdymas, ypač – efektyvėjančios organizacinės struktūros.

Bankų pelningumas gerėjo. Bankų turto grąža 2016 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su tuo pat laikotarpiu prieš metus, beveik nekito (–0,04 proc. p.) ir siekė 0,91 proc. Nuosavybės grąža didėjo 4,56 proc. punkto ir siekė

10 pav. Pagrindiniai pajamų ir išlaidų straipsniai

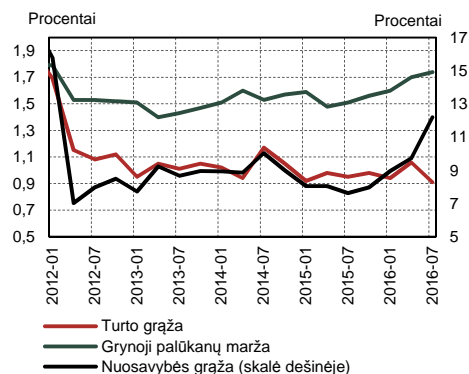
(2013 m., 2014 m., 2015 m. ir 2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

11 pav. Bankų pelningumo rodikliai ir grynoji palūkanų marža

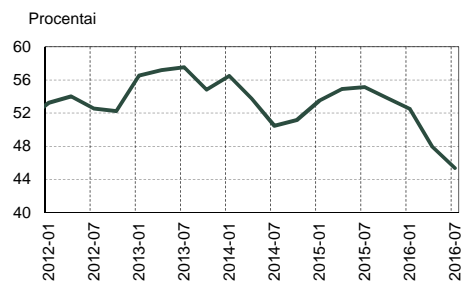
(2012 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

12 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)

(2012 m. sausio 1 d.–2016 m. liepos 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

⁷ Žr. <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/risk-dashboard>.

⁸ Iki 2015 m. pabaigos veiklą vykdė AB bankas „Finasta“. Skandinaviska Enskilda Banken AB Vilniaus filialas dabar nebeįtrauktas į prižiūrimų bankų sąrašą, nes neteikia finansinių paslaugų.

12,19 proc. Iš dalies tokį pelningumo rodiklių skirtumą lemia tai, kad šiemet „Swedbank“, AB, išmokėdamas dividendus, reikšmingai sumažino savo kapitalą. Tačiau pagrindinė priežastis yra tai, kad bendras bankų filialų pelnas pirmąjį pusmetį buvo mažesnis, o kartu daugelio bankų pelnas buvo iš esmės geresnis. Nuosavybės grąžos rodiklis apima tik bankus, o skaičiuojant turto grąžą įtraukiami ir bankų filialai. Efektyvumo rodiklis, rodantis bankų sąnaudų ir pajamų santykį, pastebimai pagerėjo: 2016 m. liepos 1 d. jo reikšmė sumažėjo 9,8 proc. punkto – iki 45,4 proc.

Lietuvos bankų pelningumo rodikliai yra geresni nei vidutinis ES bankų pelningumo rodiklis. Analizuojant Lietuvos bankų pelningumą, palyginti su ES šalių bankų pelningumu, 2016 m. pirmojo ketvirčio palyginami duomenys parodo gana neblogus rodiklius. EBI atliktais skaičiavimais⁹, Lietuvos bankų nuosavybės grąža tuo laikotarpiu buvo 6,9 proc. ir viršijo ES vidurkį (5,8 proc.). Pagal šį rodiklį Lietuva lenkė tokias šalis kaip Jungtinė Karalystė, Prancūzija ar Vokietija. Tiesa, ji gerokai atsiliko nuo Skandinavijos šalių – jose veikiančių bankų nuosavybės grąžos vidurkis siekė 10 proc. Dar palankesnes išvadas galima daryti, Lietuvos bankų sektorių palyginus pagal turto grąžą – ji siekia 0,84 proc. (ES vidurkis 0,37 %). Pagal sąnaudas Lietuvoje veikiantys bankai taip pat yra gana efektyvūs – sąnaudų efektyvumo rodiklis siekė 50,8 proc. (ES bankų vidurkis – 65,9 %), ir Lietuva lenkė daugelį Vakarų Europos šalių.

7. REGULIACINĖ APLINKA

Teisėkūra

Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Mokėjimų įstatymo pakeitimų įstatymą, kuriuo įgyvendinama Direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis. Direktyva siekiama užtikrinti paprastą skirtingų mokėjimo paslaugų teikėjų įkainių palyginimą, nesudėtingą mokėjimo sąskaitų perkėlimą iš vieno paslaugų teikėjo į kitą ir padidinti būtiniausiomis savybėmis pasižyminčių mokėjimo sąskaitų prieinamumą vartotojams. Priimant šį įstatymą, buvo atsižvelgiama į direktyvoje keliamus tikslus, bet tuo neapsiribota. Įstatymu taip pat siekiama sudaryti sąlygas, kad vartotojai už prieinamą kainą galėtų naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita. Pagrindinė mokėjimo sąskaita – tai būtiniausių mokėjimo paslaugų krepšelį apimanti mokėjimo sąskaita, kurią kredito įstaigos (bankai, kredito unijos) privalėtų aptarnauti už ne didesnę, nei Lietuvos banko nustatyta, kainą. Įstatymo nuostatos, susijusios su pagrindine mokėjimo sąskaita ir sąskaitos perkėlimu, įsigalios 2017 m. vasario 1 d.

Lietuvos Respublikos kredito, susijusio su nekilnojamoju turtu, įstatymo, kuriuo įgyvendinama Direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto, projektas pateiktas Vyriausybei. Projekte numatyta, kad įstatymo nuostatos bus taikomas visoms kredito sutartims, užtikrintoms ne tik būsto, bet ir kitokio nekilnojamojo turto įkeitimu, taip pat yra nustatyti kiti reikalavimai, užtikrinsiantys didesnę įstatymu reguliuojamų teisinių santykių atitiktį vartotojų interesams (ikisutartinės informacijos pateikimo standartai, siejimo su kitais finansiniais produktais ir paslaugomis draudimas, išankstinio kredito grąžinimo mokesčio ribojimas ir kt.). Projekte numatyta įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. liepos 1 d.

Lietuvos bankas papildė kredito įstaigoms taikomus Vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatus reikalavimu įvertinti fizinių asmenų finansines galimybes laiduoti (garantuoti) už kredito įstaigų suteikiamas paskolas. Pakeitimai priimti siekiant apriboti finansiškai nepagrįstų asmeninių užtikrinimo priemonių (laidavimų, garantijos ir pan.) taikymą paskoliniuose santykiuose ir atsižvelgus į tai, kad nepakankamas galimybių laiduoti įvertinimas praktikoje sudaro sąlygas asmenims neatsakingai prisiimti per didelius įsipareigojimus, tai skatina asmeninį bankrotą, taip pat kelia kitų rūšių riziką. Pakeitimai įsigalios 2017 m. sausio 1 d.

Vartotojų teisių apsauga

2016 m. antrąjį ketvirtį nagrinėti ginčai buvo susiję su ginčijamu mokėjimo operacijų įvykdymo teisėtumu. Tokio pobūdžio ginčai buvo nagrinėjami ir pirmąjį ketvirtį, taigi matyti tendencija, kad jie kartojasi. Tokie ginčai atskleidžia vartotojo, turinčio mokėjimo kortelę ir jai skirtą PIN kodą ar kitokio pobūdžio prisijungimo kodus, būtinąją pareigą šių prisijungimo kodų neatskleisti. Kartojasi situacijos, kad tretieji asmenys, neteisėtai pasisavinę mokėjimo korteles, dėl vartotojų

⁹ Dėl metodologinių skirtumų EBI pateikti rodikliai gali skirtis nuo Lietuvos banko priežiūros tikslais skaičiuojamų rodiklių, tačiau tai neturi reikšmingos įtakos pelningumo analizei.

didelio neatsargumo gauna galimybę žinoti vartotojo PIN ar kitus kodus, ir, tuo pasinaudoję, pasisavina vartotojui priklausančias lėšas. Jeigu vartotojas koku nors būdu atskleidžia kodus, jam tenka visi dėl trečiųjų asmenų atliktų mokėjimo operacijų atsiradę nuostoliai. PIN kodai joku būdu negali būti atskleidžiami, paliekami nesunaikinti, užrašomi ir rodomi kokiems nors kitiems asmenims.

Nagrinėjant finansinių paslaugų ginčus, vis iškyla neigiamų palūkanų klausimas. Kyla ginčų, susijusių su tuo, kad kai kurie bankai atsisako taikyti neigiamas palūkanas paskoloms, kai bazinė palūkanų norma tampa ne tik neigiama, bet ir didesnė už banko maržą, nors palūkanų normos žemiausia riba sutartyje nebuvo iš anksto nustatyta. Išanalizavęs vartotojų ginčijamas sutartis, šalių argumentus ir kitas aplinkybes, Lietuvos bankas nusprendė, kad vieno banko atsisakymas taikyti neigiamas palūkanas neatitinka šių sutarčių sąlygų ir yra nesąžiningas vartotojų atžvilgiu.

Kiti nagrinėti ginčai buvo susiję su bankų atsisakymu vartotojo pageidavimu keisti sutarčių sąlygas. Vienas iš atvejų susidarė dėl maržos pakeitimo kitaip, nei nurodyta kredito sutartyje. Būtina žinoti, kad sudaryta sutartis jos šalims turi įstatymo galią ir turi būti vykdoma toje sutartyje nustatyta tvarka. Vienai iš šalių pageidaujant keisti sutarties sąlygas, kita sutarties šalis gali apsvarstyti pasiūlytas sąlygas ir su sutarties keitimu sutikti arba nesutikti. Vadinasi, sutarties šalys turi teisę laisvai apsispręsti, ar sudaryti konkrečią sutartį ar jos nesudaryti, taip pat pasirinkti, su kuo sudaryti sutartį. Be to, jos turi teisę savarankiškai spręsti dėl sutarties turinio (sutarčių sąlygų ir jų pakeitimo) bei formos. Nė viena iš sutarties šalių negali būti verčiama sudaryti sutartį ar ją pakeisti tik vienos iš šalių prašymu ir jos pageidaujamos sąlygomis.

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai

2 lentelė. Balanso ataskaitos pagrindiniai straipsniai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-07-01	2016-04-01	2016-07-01	Pokytis II ketv.	Pokytis per metus
		suma, mln. Eur			proc.	
1.	Turtas	22 412,5	23 476,0	23 893,4	1,8	6,6
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 693,9	1 550,4	1 604,4	3,5	-5,3
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	46,3	76,4	47,8	-37,5	3,2
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	140,0	124,7	147,9	18,6	5,7
1.4.	Grynieji pinigai	370,9	396,5	408,9	3,1	10,3
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	1 181,2	1 572,5	1 601,8	1,9	35,6
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	2 248,8	2 373,7	2 098,3	-11,6	-6,7
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu)*	16 184,2	16 509,3	17 610,0	6,7	8,8
	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu) (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	16 955,7	-	3,9	8,8
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms (su lizingu)	1 121,1	896,8	934,7	4,2	-16,6
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms (su lizingu)	163,5	475,3	532,1	11,9	225,5
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms (su lizingu)	7 666,8	7 990,0	8 405,7	5,2	9,6
1.7.4.	Namų ūkiams (su lizingu)*	7 232,7	7 147,2	7 737,4	8,3	7,0
	Namų ūkiams (su lizingu) (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	7 593,6	-	1,9	7,0
1.7.4.1.	iš jų paskolos būstui įsigyti*	5 829,3	5 648,9	6 149,2	8,9	5,5
	iš jų paskolos būstui įsigyti (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	6 086,4	-	1,0	5,5
		547,2				
1.8.	Kitos turto pozicijos		872,6	374,3	-57,1	-31,6
	Kitos turto pozicijos (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	426,2	-	-12,2	-31,6
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	22 412,5	23 476,0	23 893,4	1,8	6,6
2.1.	Centrinių bankų indėliai	345,8	346,4	319,0	-7,9	-7,7
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	3 018,5	3 510,6	4 149,7	18,2	37,5
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	122,8	115,0	135,7	18,0	10,5
2.4.	Indėliai**	15 941,7	16 517,1	16 779,6	1,6	5,3
	Indėliai (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	16 662,9	-	0,7	5,3
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	1 101,4	988,2	1 176,6	19,1	6,8
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	376,2	367,1	399,4	8,8	6,2
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	4 610,3	5 164,8	4 751,2	-8,0	3,1
2.4.4.	Namų ūkių**	9 853,8	9 996,9	10 452,3	4,6	6,1
	Namų ūkių (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	10 142,7	-	3,1	6,1
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	38,9	38,5	30,9	-19,9	-20,7
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	486,2	890,9	402,4	-54,8	-17,2
	Kitos įsipareigojimų pozicijos (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	-	745,1	-	-46,0	-17,2
2.7.	Nuosavybė	2 458,6	2 057,6	2 076,2	0,9	-15,6

Šaltinis: Lietuvos bankas.

*Paskolų statistika pateikiama taip, kaip ji atvaizduota bankų finansinėse ataskaitose, t. y. Danske Bank A/S Lietuvos filialo ketinama parduoti paskolų dalis priskirta prie turto, skirto parduoti. Šiuo atveju suma priskirta prie „1.8. Kitos turto pozicijos“.

**Indėlių statistika pateikiama taip, kaip ji atvaizduota bankų finansinėse ataskaitose, t. y. Danske Bank A/S Lietuvos filialo ketinama parduoti indėlių dalis priskirta prie įsipareigojimų, skirtų parduoti. Šiuo atveju suma priskirta prie „2.6 Kitos įsipareigojimų pozicijos“.

3 lentelė. Pelno (nuostolio) ataskaitos pagrindiniai straipsniai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-07-01	2016-04-01	2016-07-01	Pokytis II ketv.	Pokytis per metus
		suma, mln. Eur			proc.	
3.	Einamųjų metų pelnas	109,2	61,0	106,2	–	–2,8
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	176,2	97,2	200,8	–	13,9
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	83,3	40,7	85,7	–	2,9
3.3.	Administracinės išlaidos	155,4	72,0	148,9	–	–4,2
3.4.	Paskolų ir gautinų sumų vertės sumažėjimas	10,5	11,4	21,0	–	99,7

Šaltinis: Lietuvos bankas.

4 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-07-01	2016-04-01	2016-07-01	Pokytis II ketv.	Pokytis per metus
		proc.			proc. p.	
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	23,8	20,2	19,3	–0,9	–4,5
5.	CET1 kapitalo pakankamumo rodiklis	23,4	19,8	19,1	–0,7	–4,3
6.	Sverto rodiklis	11,1	8,9	8,5	–0,5	–2,7
7.	Grynoji palūkanų marža	1,51	1,70	1,74	0,0	0,2
8.	Turto grąža	0,95	1,06	0,91	–0,2	0,0
9.	Nuosavybės grąža	7,63	9,72	12,19	2,5	4,6
10.	Efektyvumo rodiklis	55,2	48,0	45,4	–2,6	–9,8
11.	Neveiksnių skolos priemonės*	6,4	5,0	4,7	–0,4	–1,7
12.	Neveiksnių skolos priemonės (be lėšų bankuose ir SVP)*	8,2	6,6	6,0	–0,6	–2,2

Šaltinis: Lietuvos bankas.

*Rodikliai apskaičiuoti pagal faktines bankų pateiktas finansines ataskaitas, t. y. nekoreguoti dėl numatomo Danske Bank A/S Lietuvos filialo sandorio.